

Каказей А. Р.

здобувачка другого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Крот Ю. М. к.е.н., доцент
Черкаський державний технологічний університет,
м. Черкаси

АУДИТ ЗБИТКІВ ПІДПРИЄМСТВА ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ: МЕТОДИКА ТА ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ

Сучасні умови функціонування українських підприємств визначаються суттєвими викликами, пов'язаними з воєнними діями. Руйнування виробничих потужностей, втрата активів, порушення логістичних ланцюгів, зменшення платоспроможного попиту та обмеження доступу до фінансових ресурсів зумовлюють значні фінансові втрати суб'єктів господарювання. У цьому контексті аудит збитків підприємства набуває особливої актуальності як інструмент об'єктивної оцінки втрат, їх документального підтвердження та формування підґрунтя для подальшого відшкодування, у тому числі через судові та міжнародні механізми.

Дана проблема стала об'єктом уваги даних вчених: Кулик В. А., Ночовна Ю. Г., Бондар В. П., Федосенко Н. В своїй праці вони досліджували проблеми оцінки, обліку та аудиту збитків підприємств в умовах воєнного стану, а також особливості доказування шкоди та формування компенсаційних механізмів. Проте багато питань усе ж таки залишаються відкритими та невирішеними для їх практичної реалізації. Зважаючи на це, обрана тема дослідження є актуальною та необхідною в сучасних умовах господарювання.

Методика аудиту збитків, спричинених воєнними діями, базується на комплексному підході, що передбачає ідентифікацію, класифікацію, оцінку та документальне підтвердження втрат. Основними видами збитків є прямі (знищення або пошкодження основних засобів, запасів, нерухомості, інфраструктури) та непрямі (втрата прибутку, вимушені простої, додаткові витрати на релокацію, відновлення діяльності, зміну логістичних маршрутів). Такий поділ є важливим для правильного вибору методів оцінки та подальшого відображення в обліку [1].

Процес аудиту збитків доцільно розглядати як сукупність послідовних етапів. На підготовчому етапі здійснюється збір інформації та формування доказової бази. Джерелами виступають фінансова звітність, первинні документи, інвентаризаційні описи, акти обстеження пошкодженого майна, технічні висновки експертів, фото- та відеофіксація. Важливим є встановлення права власності на активи та їх наявності до моменту настання збитків.

Наступним етапом є перевірка факту настання збитків і встановлення причинно-наслідкового зв'язку між воєнними діями та втратою активів. Це особливо важливо для подальшого відшкодування, оскільки саме цей зв'язок часто є предметом судового розгляду. На цьому етапі аудиторі взаємодіють із державними органами, експертами та страховими компаніями.

Ключовим етапом є оцінка збитків. Для матеріальних активів застосовуються підходи, передбачені нормативними документами, зокрема відновлювальна (вартість заміщення) або справедлива вартість з урахуванням фізичного та морального зносу. Вибір методу залежить від типу активу, ступеня його пошкодження та наявності ринкової інформації [4]. У випадку повного знищення активу оцінка базується на вартості його відтворення на дату оцінки.

Оцінка упущеної вигоди є більш складною і потребує застосування аналітичних та прогнозних методів. Вона ґрунтується на аналізі фінансових результатів за попередні періоди, визначенні середніх показників рентабельності, а також врахуванні сезонних коливань і тенденцій розвитку компанії. При цьому застосовується метод дисконтування майбутніх грошових потоків із урахуванням ризиків та невизначеності. Важливо, щоб усі припущення були економічно обґрунтованими та підтвердженими відповідними розрахунками [2].

Суттєвою складовою аудиту є формування аудиторських доказів, які повинні бути достатніми та належними відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту. У воєнних умовах особливого значення набувають альтернативні джерела інформації, зокрема супутникові знімки, дані відкритих реєстрів, свідчення очевидців. Це пов'язано з тим, що традиційні документи можуть бути втрачені або знищені.

Разом із тим, оцінка та аудит збитків супроводжуються рядом проблем. По-перше, обмежений доступ до інформації через втрату або пошкодження документації ускладнює підтвердження вартості активів. По-друге, складність встановлення причинно-наслідкових зв'язків між воєнними подіями та збитками створює додаткові юридичні ризики. По-третє, нестабільність ринкових умов і відсутність активних ринків для окремих видів майна ускладнюють визначення справедливої вартості.

Окремою проблемою є відсутність повної уніфікації методик оцінки збитків. Незважаючи на наявність нормативних документів, практичне застосування часто відрізняється залежно від підходів експертів. Це підвищує ризик суб'єктивності та знижує порівнюваність результатів. Як зазначається у наукових дослідженнях, важливим напрямом є стандартизація процедур оцінки та створення єдиних реєстрів збитків [6].

Нормативно-правове регулювання оцінки збитків в Україні перебуває на стадії активного розвитку. Важливу роль відіграють національні стандарти бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти аудиту, а також спеціальні методики визначення шкоди, затверджені урядом. Їх удосконалення спрямоване на підвищення прозорості, об'єктивності та достовірності оцінки збитків [2].

Отже, аудит збитків підприємства внаслідок воєнних дій є складним багатогранним процесом, що поєднує елементи бухгалтерського обліку, економічного аналізу та експертної оцінки. Його ефективність залежить від якості доказової бази, обґрунтованості застосованих методів та професійної компетентності аудиторів. Результати аудиту мають важливе значення для прийняття управлінських рішень, відновлення діяльності підприємств і реалізації механізмів компенсації завданих збитків.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. International Federation of Accountants (IFAC). International Standards on Auditing (ISA). URL: <https://www.ifac.org>
3. Постанова КМУ №326 від 20.03.2022 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків...». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п>
4. НП(С)БО 7 «Основні засоби». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
5. Кулик В. А., Ночовна Ю. Г. Оцінка та облік збитків підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41.
6. Бондар В. П. Проблемні аспекти аудиту активів в умовах воєнних дій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.
7. ФЕДОСЕНКО, Наталія. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОБ'ЄКТАМ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ. Пропілеї права та безпеки, [S.l.], n. 8, p. 291-293, січ. 2026. ISSN 2959-4731.

Коломієць Г. О.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.е.н., доц. Остапенко В. М.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Формування ефективної системи митної безпеки в Україні дедалі більше залежить від здатності митних органів працювати з великими обсягами даних та використовувати інформаційно-аналітичні системи для прийняття управлінських рішень. Актуальність цього питання зумовлена тим, що в умовах значного товарного потоку фізичний контроль не може охопити всі операції, а отже ключову роль відіграє якість відбору об'єктів для перевірки на основі аналітичної обробки інформації.

Митна безпека в цьому контексті розглядається не лише як протидія правопорушенням, а як здатність держави своєчасно виявляти, попереджати та мінімізувати ризики, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон. Саме тому ефективність інформаційно-аналітичних систем безпосередньо впливає на рівень захищеності економічних інтересів держави.

Практика діяльності Державної митної служби України свідчить, що щорічно митними органами обробляються значні обсяги імпорتنих операцій, зокрема у 2025 році було імпортовано 33,47 млн тонн товарів, що на 16,1 %